

98/17

Hospodaření se státními finančními prostředky určenými na odstranění následků povodňové katastrofy v rezortu Ministerstva zemědělství

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 1998 pod číslem 98/17.

Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ MVDr. Rudolf Němeček.

Kontrolu provedli v období od července do listopadu 1998 kontrolní NKÚ z odboru zemědělství, lesního a vodního hospodářství a z oblastních odborů v Hradci Králové, Brně, Zlíně, Ostravě, Šumperku a Olomouci.

Cílem kontroly bylo prověřit poskytování, čerpání a užití státních finančních prostředků určených na odstranění následků povodňové katastrofy.

Kontrolovány byly finanční prostředky státního rozpočtu a Pozemkového fondu České republiky (dále jen „PF“) poskytnuté prostřednictvím rozpočtové kapitoly Ministerstvo zemědělství a akciové společnosti Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond podnikatelským subjektům postižených živelnou pohromou.

Kontrolované osoby:

Ministerstvo zemědělství (dále jen „MZe“) a jeho organizační složky územní odbory (dále jen „ÚO MZe“) v Hradci Králové, Brně, Opavě, Zlíně, Uherském Hradišti, Bruntále, Šumperku, Olomouci, Přerově a Kroměříži;

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s. (dále jen „PGRLF“);

Povodí Odry, a. s., Ostrava (dále jen „Povodí Odry“); Povodí Moravy, a. s., Brno (dále jen „Povodí Moravy“); Povodí Labe, a. s., Hradec Králové (dále jen „Povodí Labe“);

Státní meliorační správa;

AGROS Moravia, spol. s r. o., Zlín; AGROTONZ, a. s., Tlumačov; ZD DOLINA Staré Město, a. s.; FYTO, spol. s r. o., Trnava, okr. Zlín; FYTO, spol. s r. o., Uherské Hradiště-Jarošov; GRANUM, Spytihněv, spol. s r. o.; Ostrožsko, a. s., Ostrožská Lhota; PLEMENÁŘSKÉ SLUŽBY, a. s., Otrokovice-Kvítkovice; Pomoraví Babice, a. s.; TOPAGRA, spol. s r. o., Topolná; ZEAS Nedakonice, a. s.; Zemědělské družstvo vlastníků Fryšták; Zemědělsko-obchodní družstvo Mír, Kunovice; Zemědělsko-obchodní družstvo Slovácko, Polešovice; ZEVOS - Plus, a. s., Uherské Hradiště; Agrodružstvo Zábřeh, Zábřeh na Moravě; FYTOLO Loštice, s. r. o.; Hanušovická lesní a. s., Hanušovice; Ing. Jiří Štreit, Bruntál; Oldřich Navrátil, Moravičany; Pradělský lesní závod, a. s., Vrbno pod Pradědem; TILIA - LDS, a. s., Město Albrechtice; Zemědělské družstvo „Agroholding“ se sídlem v Bernarticích; Zemědělské družstvo Dubicko; Zemědělské družstvo Ruda nad Moravou; Zemědělské obchodní družstvo Bludov; Zemědělský podnik, a. s., Město Albrechtice; Zemědělský

podnik UCHÁČ, spol. s r. o., Velké Losiny; ZEPO Poštřelmov, spol. s r. o.; ZVOS, spol. s r. o., Krnov, Červený Dvůr; AGRO - družstvo MORAVA, Kojetín; AGRO Kvasice, spol. s r. o.; Ing. Jaroslav Spurný, Olomouc-Slavonín; Ing. Marie Trefilová, Čertoryje-Charváty; Karel Kubík, Přerov; Lesy Krnov, a. s.; Rolnické družstvo Červenka; Soukromá rolnická společnost AGRO, spol. s r. o. se sídlem v Tovačově; Zámoraví, a. s., Břest; Zdeněk Procházka, Bochoř; Zemědělské družstvo Dub nad Moravou; Zemědělské družstvo Horka nad Moravou; Zemědělsko-obchodní družstvo Haná, Horní Moštěnice.

Proti kontrolnímu protokolu podaly námítky MZe, PGRLF a Povodí Odry. Námítky byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících.

Odvolání proti rozhodnutí o námítkách podaly Povodí Odry a MZe. Byla vypořádána usneseními Kolegia NKÚ.

Kolegium NKÚ na svém VII. zasedání, konaném dne 6. dubna 1999,

schválilo usnesením č. 3/VII/99
kontrolní závěr v tomto znění

ÚVOD

Povodňová katastrofa v červenci 1997 v některých částech České republiky vyvolala potřebu urychlené pomoci postiženým oblastem. Vláda ČR se problémem odstranění následků povodňové katastrofy opakovaně zabývala na svých zasedáních a přijímala usnesení, kterými pomoc postiženým oblastem řešila.

Vláda ČR usnesením ze dne 10. července 1997 č. 415 souhlasila s použitím finančních prostředků PF ve výši 500 000 000 Kč na odstranění povodňových škod vzniklých v odvětví vodního hospodářství a pozemků, avšak příslušná kompetence jí byla stanovena až zákonem č. 161/1997 Sb., kterým se doplňují některé zákony, mj. zákon ČNR č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, kde je v ustanovení § 15 odst. 5 s účinností ode dne 15. července 1997 stanoveno: „Vláda České republiky může rozhodnout o použití příjmů Pozemkového fondu ke zmírnění následků povodní v roce 1997.“

Proto vláda ČR přijala nové usnesení ze dne 16. července 1997 č. 416, jímž znovu souhlasila s použitím finančních prostředků PF ve výši 500 000 000 Kč a jejich účelovým užitím, jak bylo určeno v usnesení vlády ČR č. 415. Dále schválila užití finančních prostředků k úhradě přímých škod na úrodě v zemědělské prvovýrobě a též poskytnutí bezúročné půjčky PF ve prospěch PGRLF ve výši 1 000 000 000 Kč.

Také schválila navýšení rozpočtové kapitoly Ministerstvo zemědělství v roce 1997 o 100 000 000 Kč, a to v členění:

- 80 000 000 Kč ve prospěch investičních dotací okresním úřadům a obcím „Podpora řešení problematiky vodního hospodářství“ podle Zásad pro poskytování investičních a neinvestičních dotací MZe pro rok 1997,
- 20 000 000 Kč ke krytí úroků z úvěrů, které si opatří akciové společnosti Povodí na opravy a rekonstrukce vodohospodářských zařízení poškozených povodní (do konce roku 1997 Povodí Moravy, Povodí Odry a Povodí Labe vyčerpaly finanční prostředky v celkové výši 2 473 000 Kč; do 15. října 1998 vyčerpaly z poskytnuté dotace dalších 17 500 000 Kč).

Použití finančních prostředků PF schválila vláda ČR usnesením ze dne 23. července 1997 č. 439, a to ve výši 250 000 000 Kč a ve struktuře:

- 80 000 000 Kč na investiční dotace a návratné finanční výpomoci podnikatelským subjektům na odstraňování povodňových škod,
- 170 000 000 Kč na neinvestiční dotace podnikatelským subjektům a protipovodňová opatření;

dále do výše 400 000 000 Kč na zmírnění přímých škod na polních plodinách a půdním fondu způsobem, který zohlední míru poškození a celkový výnos podnikatele.

Finanční prostředky poskytnuté na odstranění povodňových škod

(v Kč)

Fin. prostředky poskytnuté	Prostřednictvím	Účel	Čerpáno *)	Zbývá
ze státního rozpočtu 6 452 000 20 000 000 80 000 000	kapitoly Ministerstvo zemědělství	Úhrada škod na majetku státu Úroky z úvěrů pro a.s. Povodí Dotace okr. úřadům a obcím nebyly předmětem kontroly	6 382 000 19 973 000	70 000 27 000
z PF 750 000 000	kapitoly Ministerstvo zemědělství	Dotace a návratné finanční výpomocí podnik. subjektům	748 860 000	1 140 000
z PF 750 000 000	PGRLF	Půjčky na obnovu oblastí postižených pov. katastrofou	předpoklad 584 071 000	165 929 000

*) Čerpání je uvedeno za rok 1997 a za rok 1998 do doby ukončení kontroly (30. září 1998).

Dále schválila použití prostředků převedených z PF na PGRLF na poskytnutí půjček v rámci „Programu obnovy a rozvoje oblastí postižených povodňovou katastrofou“ s tím, že bližší podrobnosti budou vládou ČR ještě projednány.

Dalšími usneseními vláda ČR v průběhu měsíce srpna až září 1997

- schválila rozšíření působnosti PGRLF na poskytování půjček v rámci „Programu obnovy a rozvoje oblastí postižených povodňovou katastrofou“ a schválila zásady PGRLF pro poskytování těchto půjček s tím, že budou legislativně technicky upřesněny stanovy PGRLF tak, aby byla umožněna realizace těchto zásad;
- změnila usnesení vlády ČR ze dne 16. července 1997 č. 416 a finanční prostředky z PF zvýšila na 750 000 000 Kč a bezúročnou půjčku poskytnutou PGRLF snížila na 750 000 000 Kč;
- vzala na vědomí ponechání případných zbylých finančních prostředků poskytnutých PF v souvislosti s povodňovou katastrofou v roce 1997 v PGRLF.

V říjnu 1997 se vláda ČR zabývala rekapitulací povodňových škod a zdroji a výdaji na jejich řešení.

O měsíc později přijala usnesení ze dne 26. listopadu 1997 č. 746, o obnově vodních toků a vodohospodář-

ských zařízení poškozených nebo zničených v důsledku povodňové katastrofy v roce 1997, jímž souhlasila s navazující potřebou finančních prostředků v roce 1998 do výše 1 845 000 000 Kč v následující struktuře:

- 1 200 000 000 Kč ve prospěch obnovy vodních toků a vodohospodářských zařízení akciových společností Povodí,
- 180 000 000 Kč ve prospěch obnovy drobných vodních toků a vodohospodářských zařízení ve správě Státní meliorační správy,
- 370 000 000 Kč na obnovu vodních toků v lesích a v intravilánech obcí včetně souvisejících vodohospodářských zařízení v odborné správě státního podniku Lesy České republiky,
- 95 000 000 Kč ve prospěch investičních dotací na obnovu zásobování pitnou vodou.

SKUTEČNOSTI ZJIŠTĚNÉ KONTROLOU

MZe reagovalo na vzniklou situaci a „Za účelem získání finančních prostředků a jejich rozdělení při pomoci postiženým subjektům ...“ vydalo dne 11. července 1997 „Metodický postup při zjišťování mimořádných škod způsobených záplavami na polních kulturách v červenci 1997 na území ČR“, č. j. 1580/97-3100 (dále jen „Metodický postup“). Zaměstnanci MZe se jím řídili jako služebním pokynem k řešení konkrétních případů.

V Metodickém postupu je mj. uvedeno:

„Škody zjišťuje komise složená ze zástupců ÚO MZe, okresního úřadu, Státní rostlinolékařské správy a Agrární komory ČR za účasti poškozeného subjektu. ... Škody se zjišťují na porostech obilovin, luskovin, olejnin, okopanin, pradátných rostlin a speciálních kultur. ... Podepsaný protokol se vyhotoví ve třech výtiscích ... Územní odbory MZe zajistí zpracování údajů v oblasti své působnosti a bezodkladně předají podklady odboru 3130 MZe ČR.“

Dále v něm byla stanovena výše pomoci za škody způsobené na zemědělských kulturách a organizace zmírňování přímých škod na úrodě.

Do 30. září 1998 bylo postiženým poskytnuto k úhradě přímých škod celkem 419 969 000 Kč. Kontrolou u příjemců nebylo zjištěno použití finančních prostředků v rozporu se stanoveným účelem.

Dne 21. srpna 1997 vydalo MZe „Směrnici pro užití finančních prostředků určených usnesením vlády č. 415, bod V/4, ze dne 10. 7. 1997 pro likvidaci povodňových škod z července 1997 pro Státní meliorační správu“, kde je mj. uvedeno:

„... průběžně od září 1997 předkládat odboru vodního hospodářství MZe ČR jmenovité seznamy akcí ... k odstranění povodňových škod z července 1997 do celkové výše 80,0 mil. Kč.“

MZe vyčlenilo pro rozpočtovou organizaci Státní meliorační správa 80 000 000 Kč, ze kterých do 30. září 1998 bylo vyčerpáno 78 891 000 Kč.

Vláda ČR dne 23. července 1997 schválila použití finančních prostředků PF a dne 1. září 1997 ministr zemědělství vydal „Pokyny MZe ČR č. j. 3499/97-1000 k použití finančních prostředků Pozemkového fondu ČR na investiční dotace, návratné finanční výpomoci a neinvestiční dotace k odstraňování povodňových škod z července 1997“ (dále jen „Pokyny“).

Vyčleněné finanční prostředky PF byly do 30. září 1998 ve výši 250 000 000 Kč vyčerpány.

Vláda ČR schválila rozšíření působnosti PGRLF na poskytování půjček v rámci „Programu obnovy a rozvoje oblastí postižených povodňovou katastrofou“ a finanční prostředky z PF byly převedeny na PGRLF, které nebyly prostředky státního rozpočtu. Poskytování půjček však nebylo předmětem činnosti PGRLF. Žádost o zápis tohoto předmětu činnosti byla podána Krajskému obchodnímu soudu v Praze až dne 22. října 1998.

Dne 15. srpna 1997 vydal PGRLF „Zásady Podpůrného a garančního rolnického fondu a. s. ... pro poskytování půjček na obnovu hospodaření v zátopových oblastech“ (dále jen „Zásady PGRLF“). V nich jsou uvedeny obecné podmínky poskytnutí půjčky, účel půjčky (obno-

va staveb, obnova zástavu zvířat, obnova stacionárních technologií), příjem žádostí a čerpání půjčky. Mezi nedílné náležitosti žádosti patřil mj. „protokol ministerstva zemědělství o škodách“, který byl vypracován na základě Metodického postupu.

Metodický postup deklaroval, na kterých porostech se škody zjišťují, nestanovil sepsání všech škod. Subjekty, které jednaly podle Metodického postupu, proto veškeré škody neuvedly. Z tohoto důvodu následně v roce 1998 neměly požadovaný podklad k žádosti o půjčku z PGRLF.

Při poskytování půjček se řídil PGRLF Zásadami PGRLF a Metodickým postupem. Kontrolu úplnosti „Žádosti o poskytnutí půjčky na obnovu hospodaření zemědělců v zátopových oblastech“ provádělo MZe.

Z prostředků PF bylo PGRLF převedeno celkem 750 000 000 Kč. PGRLF v roce 1997 obdržel 76 žádostí o poskytnutí půjčky, z toho kladně vyřídil 63 a 13 zamítl. S odůvodněním zamítnutí byl žadatel vždy písemně seznámen.

Na půjčky se splatností 20 let bylo v roce 1997 čerpáno 114 741 118 Kč, od 1. ledna do 31. července 1998 bylo čerpáno 104 682 523 Kč.

Vláda ČR usnesením ze dne 6. května 1998 č. 317 vzala na vědomí potřebu dokončit proces zmírňování škod způsobených povodňovou katastrofou v červenci 1997 na plodinách a na úrodnosti půdy a schválila použití nevyčerpaných finančních prostředků PF poskytnutých PGRLF na další opatření k obnově podmínek k podnikání v zemědělské výrobě v oblastech postižených povodňovou katastrofou, a to ve výši 516 000 000 Kč. Současně schválila zásady na poskytování půjček PGRLF s dobou splatnosti 10 let a uložila zajistit realizaci poskytovaných půjček.

Do doby ukončení kontroly u PGRLF (1. září 1998) bylo předloženo na půjčky s dobou splatnosti 10 let celkem 266 žádostí, z toho bylo 260 vyřízeno kladně a finanční prostředky byly čerpány ve výši 277 074 557 Kč.

SHRNUTÍ

MZe vydalo Metodický postup a Pokyny, podle nichž postupovalo při poskytování finančních náhrad. Tyto předpisy nebyly obecně právně závazné. Kromě toho nebyly zjišťovány veškeré škody způsobené povodňovou katastrofou v zemědělské prvovýrobě, podnikatelské subjekty neměly proto později podklady pro žádost o finanční náhradu, a snížil se tak počet osob, které mohly požádat o náhradu. Kritéria stanovená MZe nevymezila náležitě podmínky pro čerpání finančních prostředků.

PGRLF vydal Zásady PGRLF pro poskytování půjček, jejichž součástí byl škodní protokol vypracovaný

dle Metodického postupu vydaného MZe, a tak se opakoval výše uvedený problém. Podnikatelské subjekty neměly později podklady pro žádost o půjčku s dobou splatnosti 20, resp. 10 let. Poskytoval půjčky z prostředků PF, z nichž výnos bude jeho příjmem. Předmět této činnosti neměl zapsán v obchodním rejstříku.

Pro řešení následků povodňové katastrofy z července roku 1997 bylo převedeno z prostředků PF celkem

1 500 000 000 Kč. Z této částky bylo do ukončení kontroly (30. září 1998) vyčerpáno 1 332 931 009 Kč.

Ve státním rozpočtu bylo do kapitoly Ministerstvo zemědělství převedeno celkem 106 452 000 Kč. Z této částky bylo do ukončení kontroly vyčerpáno 106 355 000 Kč.

Poskytování finančních prostředků z PF určených k úhradě povodňových škod nebylo upraveno obecně závaznými právními předpisy.